

Poropolku 9

99690 Vuotso

Viite: Lausuntopyyntö saamelaiskäräjälain muutosta valmistellun toimikunnan mietinnöstä

Vuohču Sámiid searvi rs:n toiminnan tavoitteena on säilyttää ja edistää saamelaista kulttuuria, sekä turvata ja kehittää saamelaisten yleisiä taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia oikeuksia. Seura on toiminut vuodesta 1972 lähtien ja sillä on 237 varsinaista jäsentä. Vuohču Sámiid searvi rs:n toiminta-alue on Vuotso sekä sen lähialueet. Yhdistys on alkujaan perustettu saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi.

1 luku Yleiset säännökset (pois lukien 3 §)

Vuotson saamelaisseura ry (Vuohču Sámiid Searvi rs) pitää erittäin tärkeänä, että lain tarkoituksessa on mainittu saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteuttaminen saamelaiskäräjien toiminnassa ja tehtävissä sekä saamelaiskäräjien valinnassa. Vuotson saamelaisseura ry:n mukaan tämä vahvistaa saamelaisten asemaa ja itsemääräämisoikeutta. Valtion taloudellisen vastuun kirjaaminen lakiin vahvistaa Saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä ja Vuotson saamelaisseura ry kannattaa tätä kirjausta.

3 § Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon

Vuotson saamelaisseura ry:n mukaan nykyinen saamelaismääritelmä tulee muuttaa vastaamaan saamelaisten tapaa tunnistaa ryhmänsä jäsenet. Vain näin voidaan vahvistaa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevaa kulttuuri-itsehallintoa. Vuotson saamelaisseura ry:n mielestä on tärkeää, että laissa oleva saamelaismääritelmä vastaa saamelaisyhteisön omaa käsitystä saamelaisesta. Saamelaisyhteisön on hyväksyttävä ja tunnustettava saamelaismääritelmä. Vuotson saamelaisseura ry:n painottaa, että saamelaismääritelmää ei tule laajentaa koskemaan henkilöitä, joita saamelaisyhteisö ei tunnusta ryhmänsä jäseniksi.

joka on kasvanut saamen kieleen ja kulttuuriin. Kieli ei kuitenkaan yksistään voi tulevaisuudessa määrittää saamelaisuutta, sillä nykypäivänä kieltä voi opiskella kuka tahansa, ja vastaavasti on olemassa saamelaisia, jotka ovat kohdanneet kielellisen assimilaation, eivätkä täten puhu saamea äidinkielenään. Vuotso on esimerkki saamelaisalueesta, jossa on tapahtunut kielellinen assimilaatio, mutta saamelainen identiteetti on säilynyt vahvana. Kielikriteeri sisältää myös assimilaation seurauksena kielensä menettäneet saamelaiset. On tärkeää myös huomata, että saamelaiskäräjien vaaliluetteloon kuuluminen on jatkumoa.

Sana lappalainen on saamelaisille eksonyymi, eli ulkopuolisen ryhmän käyttämä nimitys. Sanaa lappalainen ei perinteisesti ole ollut saamen kielissä. Sen sijaan sana saamelainen on endonyymi, joka löytyy kaikista saamen kielistä. Lappalaistermin pilkallinen kaiku aiheutti sen, että saamelaiset alkoivat 1960-luvulla vaatia, että heistä käytetään lappalaissanan sijaan sanaa saamelainen. Tämän myötä termi lappalainen jäi vähitellen pois käytöstä, kunnes myöhemmin uuslappalaiset ottivat termin lappalainen käyttöönsä. Nykyään termin alkuperäinen merkitys on muuttunut ja termiä on alettu väärinkäyttää.

Vuotson saamelaisseura ry pitää tärkeänä, että Saamelaiskäräjien vaaliluettelo kootaan uudestaan siten, että saamelaiskäräjien vaaliluettelossa olevat henkilöt vastaavat saamelaiskäräjien omaa näkemystä siitä kuka on saamelainen.

2 luku Saamelaiskäräjien tehtävät (5-8 §)

Lakiesityksen mukaan Saamelaiskäräjien tehtävänä on päättää saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja asemaa alkuperäiskansana koskevista asioista ja hoitaa näihin liittyviä tehtäviä. Myös muissa asioissa saamelaiskäräjät edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista. Nämä kirjaukset kehittävät saamelaisten itsemääräämisoikeutta. Lakiesityksen mukaan saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämisen ja kehittämisen turvaamiseksi saamelaiskäräjät toimii saamelaisopetuksen ja -koulutuksen asiantuntijana ja edistää niiden kehittämistä kokonaisuutena. Vuotson saamelaisseura ry kannattaa tätä kirjausta, jotta saamelaisopetuksen ja saamenkielisen opetuksen asema vahvistuu suomalaisessa koulujärjestelmässä.

9 § Yhteistoiminta- ja neuvotteluelvoite sekä 9 b § Menettely yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa

Lakiesityksessä on tarkennettu yhteistoiminta- ja neuvotteluelvoitetta ja samalla esitys määrittelee aiempaa tarkemmin mitkä asiat ja alat kuuluvat yhteistoiminta- ja neuvotteluelvollisuuden piiriin. Vuotson saamelaisseura ry näkee tämän myönteisenä uudistuksena saamen kielen ja kulttuurin näkökulmasta.

Lakiesityksen mukaan viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien tulee 9 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä suunnitellessaan ja toteuttaessaan käytettävissä olevin keinoin: 1) edistää saamen kielten ylläpitämistä ja kehittämistä sekä saamelaisten oikeutta ja edellytyksiä ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan; ja 2) vähentää toimenpiteistään aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia saamen kielille sekä saamelaisten oikeudelle ja edellytyksille ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan. Vuotson saamelaisseura ry:n mukaan nämä kirjaukset vahvistavat yhteistoiminta- ja neuvotteluelvoitteen toteutumista.

Lakiesityksen mukaan viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat eivät saa toimenpiteellään aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, ellei toimenpiteelle ole perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävää tavoitetta ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia painavan yhteiskunnallisen tarpeen toteuttamisessa. Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat eivät saa aiheuttaa huomattavaa haittaa alkuperäiskansa saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan. Vuotson saamelaisseura ry pitää tätä lakiesityksen kohtaa hieman sekavana ja jopa tulkinnanvaraisena ja toivoo lakiesitykseen kirjattujen haittojen määrittelyyn tarkennusta, jotta saamelaiskulttuurin heikentämiskielto toteutuu tulevaisuudessa yhteistoiminnan - ja neuvottelujen kautta.

3 luku Toimikausi, toimielimet ja toiminta

10 § Kokoonpano ja toimikausi

Lakiesityksen mukaan saamelaiskäräjiin kuuluu 21 jäsentä ja neljä varajäsentä, jotka valitaan saamelaiskäräjien vaaleilla neljän vuoden toimikaudeksi, joka alkaa vaalivuoden joulukuun 1. päivänä. Saamelaiskäräjillä tulee olla vähintään kolme jäsentä ja yksi varajäsen Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnasta sekä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta.

Vuotson saamelaisseura ry pitää hyvänä, että Saamelaiskäräjien kiintiöpaikka tulevaisuudessa koskee nimenomaan Lapin paliskunnan aluetta, eikä kokonaisuudessaan Sodankylän kuntaa. Sodankylän kunnan saamelaisista merkittävä osa asuu Vuotson kylässä, Lapin paliskunnan alueella, joten on johdonmukaista, että kiintiöpaikka noudattaa laissa määriteltyä saamelaisten kotiseutualueutta, johon kuuluvat Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnat sekä Sodankylän kunnassa Lapin paliskunnan alue. Vuotson alueen saamelaisia on suhteellisen vähän verrattuna Suomen puolen saamelaisalueen kokonaisuuteen. Vuotson saamelaisseura ry pitää tärkeänä, että Vuotsossa säilyy kuntakohtainen kiintiö, jonka tarkoitus on turvata vähemmistössä olevien oikeudet. Kiintiöjako varmistaa täten, että myös Vuotson alueen saamelaisilla on turvattu edustus saamelaiskäräjillä.

Saamelaisista yli puolet asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Vuotson saamelaisseura ry katsoo, että saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuville on turvattava paikka saamelaiskäräjillä ja muodostaa saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuville oma kiintiönsä.

17 b § Aloiteoikeus

Lakiin esitetään lisättäväksi aloiteoikeus, joka tarkoittaa, että vähintään kahdella sadalla viidelläkymmenellä viimeksi toimitetuissa saamelaiskäräjävaaleissa äänioikeutetulla saamelaisella on oikeus tehdä saamelaiskäräjille aloite käräjien tehtäviin kuuluvassa asiassa. Vuotson saamelaisseura ry pitää esitystä aloiteoikeudesta erittäin kannatettavana, mutta tuo esille sen, että lakiesityksen 250 äänioikeutetun määrä voi olla liian suuri. Vuotson saamelaisseura ry esittää, määrää muutettavaksi niin, että aloiteoikeus olisi vähintään sadalla äänioikeutetulla saamelaisilla. Tämä muutos tukee pienempiä saamelaisyhteisöjä ja vahvistaa saamelaisyhteisön osallistumista päätöksentekoon.

4 luku Saamelaiskäräjien vaalit

Vuotson saamelaisseura ry pitää kannatettavana, että Suomen Saamelaiskäräjien vaalien ajankohta yhdenmukaistetaan vastaamaan Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien vaalikausia. Saamelaiset ovat yksi kansa neljän valtion alueella ja yhteinen vaalipäivä vahvistaa saamen kansan yhteenkuuluvuutta.

Lakiesitykseen on kirjattu monia hyviä vaaleja koskevia säännöksiä, jotka helpottavat saamelaiskäräjävaaleja ja lisäävät äänestäjien mahdollisuuksia käyttää äänioikeuttaan. Vuotson saamelaisseura ry kannattaa lakiesityksen kirjattuja uudistuksia ja erityisesti kiertävä vaalibussi on hyvä uudistus. Vuotson alueen saamelaisten näkökulmasta on erittäin tärkeänä, että vaalipäivän äänestys järjestetään jokaisessa saamelaisalueen kunnassa. Lisäksi on hyvä, että vaaliaika pitenee. Vuotson saamelaisseura ry uskoo, että nämä uudistukset lisäävät äänestysaktiivisuutta.

20 § Vaalilautakunta

Lakiesityksen mukaan vaalilautakunta päättää hakemuksesta henkilön merkitsemisestä vaaliluetteloon ja laatii vaaliluettelon. Vaalilautakuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Vaalilautakunnassa tulee olla jäsen ja varajäsen Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnista sekä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta. Vaalilautakunnassa tulee myös olla saamen kielilain (1086/2003) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen saamen kielten asiantuntemus. Vuotson saamelaisseura ry:n näkemyksen mukaan nämä tarkennukset ovat tarpeellisia ja tukevat vaalilautakunnan työskentelyä.

5 luku Muutoksenhaku vaaliluetteloa koskevilla asioilla

Lakiesitykseen on kirjattu uutena toimielimenä muutoksenhakulautakunta, joka toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena saamelaiskäräjien saamelaiskäräjistä annetun lain 26 § mukaisissa vaaliluetteloön ottamista ja siitä poistamisesta koskevilla asioissa. Vuotson saamelaisseura ry:n näkemyksen mukaan on hyvä, että saamelaiskäräjien hallitus ei enää käsittele vaaliluetteloön ottamista ja poistamista koskevia asioita ja muutoksenhakulautakunta on ajatuksena hyvä. On hyvä, että muutoksenhakulautakunta toimii saamelaiskäräjien yhteydessä ja on itsenäinen ja riippumaton toimielin.

Vuotson saamelaisseura ry painottaa, että saamelaiskäräjien vaaliluettelon tulee vastata saamelaisyhteisön näkemykseen siitä, kuka on saamelainen. Vuotson saamelaisseuran näkemyksen mukaan saamelaisten itsemääräämisoikeutta heikentää se, että muutoksenhakulautakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Suomi on hyväksynyt YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen, jonka artikla 33:ssa vahvistetaan alkuperäiskansojen oikeus itse määrittellä kansaan kuulumisen ehdot omien tapojensa ja perinteidensä mukaisesti. Täten saamelaiskäräjien tulee päättää saamelaiskäräjien vaaliluetteloön kuulumisesta.

Muita huomioita

Vuotson saamelaisseura ry pitää saamelaiskäräjälain muuttamista tarpeellisenä ja saamelaiskäräjälain muutosta valmistelleen toimikunnan mietintöä hyvänä.

Vuotson saamelaisseura ry kiittää lausuntopyynnöstä.

Vuotsossa 6.8.2021

Unna-Maari Pulska

Puheenjohtaja

Elli-Marja Hetta

Sihteeri-Rahastonhoitaja